

Fotoutrustning för långfärd - tankar och erfarenheter från Lindisfarne

MINNEN ÄR DET som består efter alla år av segling, och med bilder som stöd finns chansen att minnesbanken hålls vid liv. Utan fotodokumentation är det dessutom nästan omöjligt att dela dessa minnen med dem där hemma. Delad glädje är ju som bekant dubbel glädje.

Vi själva njuter av att titta på egna foton. Det är underbart att bli påmind om djur, natur, personer och upplevelser förknippade med alla dessa bilder.

Val av utrustning

Vilka är de huvudsakliga motiven? Är det människor och miljö som ligger varmast om hjärtat eller är det miljö, natur, djur och detaljer? För människor och miljö räcker en kompaktkamera. Landskap, djur och natur kräver bättre prylar med utbytbara objektiv.

Hur skrymmande får utrustningen vara och vad får det kosta?

Ska det gå att filma och/eller ta undervattensbilder?

Hur ska bilderna presenteras? Bara i PC/Internet/PlattTV eller på duk via PC-projektor? För PC och web räcker en bra kompaktkamera, medan projektorvisning blir bättre om kameran har stor bildsensor och hög optisk kvalitet.

Frågorna är många och alla har olika behov. Utvecklingen går dessutom så rasande fort att en rekommendation idag kanske är inaktuell i morgon. Idag kan till och med mobiltelefonkameror ta bilder och filma med skaplig kvalitet!

Oavsett val av kameratyp, skaffa åtminstone två kameror för att inte riskera att stå utan när en går sönder.

Om valet faller på en spegelreflexkamera inför längeseglingen. Köp då inte en budget- eller så kallad instegskamera (de flesta fabrikat har dylika, prisoffensiva modeller) av rädsla för att den dyrare och tätare modellen är för komplicerad. Även de dyrare semiproffsmodellerna har ”automatikläge” som gör dem lika enkla att använda som någon ”instegskamera”. Den stora skillnaden är att man inte växer ifrån sin kamera om man väljer den kvalitativt bättre och oftast tätare modellen.

Köp bara kamerahus utan ”paketobjektiv”. Det är nog prisvärda, men ofta av så låg kvalitet att viktiga motiv riskeras. Se kamerahuset som en bärare av den för bilden viktigaste delen – objektivet – och satsa pengar på det. Det är objektiven som ska hålla länge och vara av hög kvalitet. Kamerahuset kan nästan ses som en förbrukningsvara, vilka dessutom ständigt utvecklas och förbättras.

Satsa alltså på täta och bra zoomobjektiv, gärna bara två. Dessa måste absolut inte överlappa varandra i brännvidd! Med digitaltek-

niken och bra optisk kvalitet är det enkelt att delförstora.

Det viktiga är att vidvinkelområdet täcks, minst ner till det som motsvarar 28 mm för småbildsfilm, och att telezoomen täcker upp till motsvarande 300 mm. För digitala spegelreflexer ger detta brännvidder mellan cirka 17 mm till 200 mm. Dessa omräkningar av brännvidd beror på att ”den gamla” småbildsfilmrutan är 1,5 till 1,6 gånger större jämfört med bildsensorn i de flesta spegelreflexkameror. För en liten kompaktkamera är skillnaden ännu större, cirka 5 gånger, det vill säga för att få motsvarande 28 mm (en vidvinkel som inte förvränger perspektivet) så måste objektivet vara så kort som 5 mm till en kompaktkamera.

Dessa storlekskillnader är en del av förklaringen till varför en större kamera normalt ger bättre bilder, då kompaktkamerans bild kräver flera gångers förstoring för att nå samma ”kopiastorlek”.

Zoomområdet för respektive objektiv bör inte vara för stort. Zoomobjektiv är alltid en kompromiss, som blir större med ökat zoomomfång.

Nyligen har en ”mellanform” av kamera presenterats, av vissa experter kallade ”proffskompakter”, ex. Luminex G2, Sony NEX-5 mfl. En del av dessa kameror har nästan lika stor bildsensor som spegelreflexkameror och man kan dessutom byta objektiv. En del har sökare men de flesta bara skärm, det senare

är svårt vid djurfotografering och fotografering i starkt ljus. Vi har ingen erfarenhet av dem, men det verkar vara en bra kompromiss mellan kvalitet och komfort.

Täthet, inte att förväxla med badbar

Man kan skriva spaltmeter om detta ämne, men ett antal, ofta förbisedda, enkla tips/funktioner är värda att lyfta fram.

En tät kamera är kanske viktigast för oss som reser och vistas i fuktig miljö. Det gäller oavsett kameratyp, kompakt eller spegelreflex. Läser man specifikationen till de flesta digitalkameror så gillar kameror inte mer än 80 % relativ fuktighet. På många långseglardestinationer ligger fuktigheten ofta betydligt högre. Det gäller med andra ord att fukten inte får komma in i kameran. Damm och andra luftburna föroreningar måste också hållas borta. En så tät kamera som möjligt är alltså att föredra.

Många kompaktkameror står med omfattande zoomområde, vilket oftast medför att objektivet ”åker ut” när kameran slås på. Den volym som objektivet upptog inne i kameran, i stängt läge, ersätts vid påslag med luft, fukt och föroreningar. Samma resonemang gäller tyvärr också de flesta zoomobjektiv till spegelreflexkameror, särskilt de som ändrar yttermått vid fokusering och zoomning.

Med digitaltekniken använder man samma lilla filmruta, det vill säga bildsenor, gång efter gång, och den blir därmed smutsigare med tiden. Dessa föroreningar förstoras sen 1,6 till 5 gånger jämfört med småbilsformatet, som dessutom hade en ny ren filmruta framme inför varje exponering!

Att välja en extra tät, badbar kompaktkamera som den ena av (minst) två är med andra ord ett bra val.

Teknik

Att det sedan filmens dyra dagar idag är så billigt att slösa ”film”, det vill säga bilder, är ju helt fantastiskt. Med ökat antal digitala bilder ökar ju chansen till en lyckad bild. Det viktigaste är att vara nöjd med skärpan, den är svårast att fixa i efterhand.

Även små kameror har nytta av att få hjälp av ett stativ då och då. Köp inget vekt stativ. Har man väl släpat med sig stativet vill man verkligen att det ska göra jobbet, något de klenare modellerna inte klarar.

Optisk zoom kontra ”digital zoom”: Många kameror redovisar dessa båda värden, men det är bara den optiska zoomen som är intressant. Den digitala ”zoomningen” görs bäst i samband med efterbehandlingen i en dator. Denna funktion bör alltså stängas av i kameran och ignoreras vid val av kamera.

De flesta kameror har olika kvalitetsnivåer på bildregistrering. Vi fotar konsekvent på högsta, bland annat för att man aldrig vet vad en bild kommer att användas till och dessutom är minneskortet både stora och billiga idag.

Om hur man ska ta bilder skrivs det mycket i tidningar och böcker, så det berör vi inte här, men en detalj att påpeka är att man bör se över kameran vitbalansinställning. Autoläget är sällan det bästa.

Ta flera bilder på samma motiv med olika inställning (även moln- och skuggläge en solig dag). Gör sen om det inomhus utan blix. På så vis hittar man sin kameran mest naturliga återgivning av färgtemperaturen. Sen gäller det bara att komma ihåg när vilket läge är bäst... (Den avancerade användaren lagrar bilden i RAW format och kan då justera vitbalansen i datorn.)

Lagring/säkerhetskopiering

Huva så många vi mött som förlorat sina bilder för att de helt enkelt inte kopierat i tid, eller inte alls... Vårt kopierande kan kanske tyckas väl ”säkert” men bättre ”safe than sorry”. Vi tömmer kamerorna omgående (nästan dagligen) till en PC, utan att radera bilderna på kamerakortet innan en ytterligare kopia är tagen till en extern hårddisk. Vi är också nogga med att alla våra kameror har exakt samma klockslag, detta för att få kronologisk ordning på bilderna oavsett vilken kamera som använts. Vi använder dessutom ofta två kameror samtidigt med olika objektiv, så det kan bli riktigt rörigt utan tidsavstämning!

Vi föredrar att tömma kameran genom att ta ut minneskortet och ansluta det till PC direkt istället för att koppla en kabel till kameran för tömning. Kamerametoden är långsam och äter batteritid i kameran alldeles i onödan. Sen startar gallring där bara tekniskt misslyckade bilder och likvärdiga dubletter tas bort. ALLA andra sparas i orört skick för framtiden!

När detta är gjort bränner vi en DVD. En hårddisk är trots allt är en mekanisk pryl som förr eller senare går sönder. Sen gör vi ytterligare en DVD-kopia som vi skickar till vårt ”hemlager” i Sverige. Vän av ordning frågar då, ”men en DVD, hur länge kan den läsas?” Inga problem svarar vi, det är bara att kopiera hela rasket då och då (var femte år kanske) för att vara säker på att skivorna fortfarande är läsbara och att bildformatet fortfarande är aktuellt.

Efterbehandling

Oavsett motiv så är efterbehandlingen av den tagna bilden mer än halva vägen till en lyckad bild. Alla tagna foton är värda en granskning/justering med hjälp av ett efterbehandlings-

Port Davey, Tasmanien, jan 2010.
Bilden är manipulerad i PhotoShop
med Content-Aware Scale.

program för att ge betraktaren en chans att se vad fotografen sett eller vill förmedla.

I och med digitaltekniken, som gör det billigt att knäppa många bilder på samma motiv, ökar också chansen att någon av bilderna blivit riktigt skarp, med de begränsningar som det använda objektivet ger. Om bilden är sned eller borde varit tagen på höjden eller varit kraftigare zoomad gör inget – det kan fixas vid efterbehandlingen. Marknaden är full av bra bildredigeringsprogram, både gratis- och köpeprogram, och med kameran följer ofta en skiva med diverse program.

Ett program som uppfyller mångas behov är Picasa som är en Googleprodukt och alltså gratis. Det har ett enkelt och bra sorterings/organiseringsgränssnitt och kan dessutom lätt vrida/vända och klippa ner bilderna för få till den där koncentrationen som lyfter bilden. Programmet har också inställningar för att minska upplösningen på bilden inför uppladdning till internet eller då bilden ska skickas per e-post

All efterbehandling gör vi på en kopia av den säkerhetslagrade bilden.

Våra erfarenheter

För att beskriva problemet och vad man kan råka ut för följer här en beskrivning av våra val och vedermödor i fotosammanhang under sex år.

Äret innan vi startade vår längesegling (2005) dök Canons D300, den första prisöverkomliga digitala spegelreflexkamera, upp på marknaden. Eftersom vi redan hade åtskilliga Canonobjektiv blev beslutet enkelt.

D300:an tjänade oss väl under två år och gav 10 000 bilder. Inför Stilla havs-etappen beslutade vi oss för att byta upp oss. Det var mest en fråga om driftsäkerhet. Har man för avsikt att använda prylar i åtskilliga år under en långsegling är det inte frågan OM dessa prylar går sönder, utan NÄR de slutar att fungera. En sanning som väl gäller det mesta ombord på en båt som används jämnt under en långsegling som pågår under tio-tio år.

D400 införskaffades. Mer interminne och högre upplösning var den stora skillnaden. D300 klarade bara fem bilder i snabb följd, något som sved när en val hoppade framför båten och kameran ”stannade” för att lagra efter fem snabba!

Nu fick vi erfara att nytt inte alltid är säkrare. Strax före avgång från Chile 2008 la den nya kameran av, helt utan yttre påverkan! Inte kunde vi segla ut med bara vår lilla allväders Pentax!

D400:an postades till Canon i Göteborg (så mycket för ”världsgaranti”, det visar sig att det i verkligheten är ”världsdelsgaranti” som gäller) och ett nytt kamerahus D40 inköptes i väntan på att det andra skulle repareras.

Varför D40, som är en så kallad semiprofessionell modell, istället för D400?

Vid vår ”reklamationskontakt” med Canons verkstad i Göteborg tyckte de att vi, när vi beskrev under vilka förhållanden vi fotar, nog skulle ha ett robustare och framför allt tätare kamerahus än D400. Att det fanns sådana skillnader mellan modellerna kunde man i varje fall vid den tiden inte utläsa av reklam eller specifikationer, så det var något vi inte beaktat tidigare. Att sen D40 dessutom var klart snabbare och ”bättre” i en mängd avseenden var lätt att leva med.

Tack vare att vår båt är förhållandevis torr har vi ringa korrosion och fuktproblem på datorer och kameror. Om den aktuella båten är fuktigare bör man noga överväga hur man förvarar utrustningen mellan användandet. Bruk av fukttäta förvaringspåsar ökar livslängden på känslig utrustning, så även kameror.

På Tahiti fick vi sen, via en seglarkompis från Göteborg, tillbaka vår reparerade D400 och ökade därmed säkerheten. Två kameror går inte sönder samtidigt!

Till dessa två kamerahus har vi fram till mars 2010 använt fem olika Canon objektiv, främst olika zoomobjektiv från 18 upp till 300 mm, som tyvärr fungerat som tidigare beskrivna ”luftpumpar” med återkommande rengöring. Våren 2010 bytte vi in alla våra ”luftpumpsobjektiv” och investerade i två riktiga ”proffsobjektiv”.

Förutom nämnda täthetsproblem, var det naturligtvis en utökad optisk och mekanisk kvalitet vi önskade. Trots en hög kostnad är detta något vi önskar att vi gjort innan vi startade!

Att jämföra bilder tagna med dessa dyra L-objektiv (Canons proffsserie) med framför allt de billigare objektiven som levereras i kamerapaketen är verkligen givande. Snabbt konstaterar man att det inte är kamerahuset som bestämmer kvaliteten! Våra två objektiv kostar var för sig betydligt mer än ett av kamerahuset, och det är nog så det bör balanseras för att få riktigt skarpa bilder.

I utrustningen ingår även en allväders kompaktkamera, en Pentax W90, som även kan filma HD och göra det under sex meters vatten. En liten perfekt kamera för skitväder som de två andra inte gillar. Den är också perfekt att sticka in i ”omöjliga” utrymmen, exempelvis runt motor och dokumentera vad som hänt. Helt suveränt är också att ta en bild på till exempel bussturlistan eller tullens öppettider. Den nuvarande kameran är nummer tre sedan avfärden... En blev vattenskadad på grund av ”mänskliga faktorn” och en bara dog efter en månad.

Sammanfattning

Den kamera som inte är med tar naturligtvis inga bilder, hur bra den än är. Alltså måste man rannsaka sig och finna en gyllene medelväg mellan kvalitet och ”komfort”.

Är man bara beredd att bära med sig en liten fickkamera eller är intresset riktat mot att dokumentera människor och miljöer för det egna arkivet i PC:n gäller det att satsa på en kompaktkamera med hög optisk kvalitet, täthet och helst utan rörligtektiv.

Om bildkvalitet är viktigare än komforten, huvudintresset är djur natur och landskap, och bilderna skall presenteras i tryck eller projektorvisning är det ett bra och robust kamerahus med utbytbara täta objektiv som gäller, antingen spegelreflex eller en av de nya proffs-kompakterna. Gärna kompletterad med en god vattentät kompaktkamera för dagboksbruk som kan vara med jämt, i ur och skur.

För att kunna förvara och bära med sig en spegelreflexutrustning krävs någon form av väska. Exempelvis en midjeväska som rymmer ett kamerahus med vidvinkelzoom och en ryggsäck som tar ”resten” inklusive stativ. Fördelen med dessa specialväskor är, förutom att de är skräddarsydda för fotoprylar, att de dessutom oftast har inbyggt regnskydd.

Det finns ryggsäckar som är vattentäta, bra vid dingefärder... Dessa ryggsäckar är tunga, dyra och försedda med dubbla ”hopplösa” dragkedjor. En billigare och smidigare lösning är att under dingefärden stoppa ner ryggsäcken i en vattentät påse av den typ man kan köpa i friluftsbutiker.

Trots alla internetbutiker finns det fortfarande manuell hjälp att få. Scandinavian Photo, Fotokungen med flera har kunniga försäljare som kan ge råd på vägen. Men fråga på minst två ställen, det finns gott om ogrundad ”märkesfixering” i branschen...

Kort och gott – kolla brännvidd (min 28 mm omräknat i småbilsformat) för att få tillräcklig vidvinkel, storlek på bildytan/sensorn (ju närmare småbilsformatet desto bättre), antal bilder kameran kan ta i snabb följd (och hur snabbt) utan att ”stanna och lagra”. (Kameran bör klara minst 10-15 bilder med minst tre bilder per sekund.) och så sist men inte minst, kolla damm och fuktstätheten (objektiv som inte förändrar yttermätten).

*Annika Koch och Björn Christensson
Tahiti i maj 2011*

PS: Vi har inte skrivit om själva fotandet. För det första är det inte unikt för seglare, för det andra finns massor av bra tidningar och böcker med råd och tips. Själva har vi haft stort nöje av Scott Kelbys bok Digital fotografi del 1 (de andra två delarna är fördjupning och i viss mån upprepning) (www.faktaböcker.se). DS.

S/Y Lindisfarne – Forcus 37 – 7,5t (över 9t utrustad).
www.sailaround.info innehåller 16 sidor logg över denna period.
mail@sailaround.info.